

**E-HANDOUT MATA KULIAH
PAKELIRAN GAYA POKOK II**

PERTEMUAN KE-10

LAKON “WAHYU PURBA SEJATI”

(Pathet Nem)

**PROGRAM STUDI S1-SENI PEDALANGAN
INSTITUT SENI INDONESIA SURAKARTA**

Keterangan:

- **Gending Srepeg, Regawa, Sinta, Lesmana, tuwin Bathara Basuki dientas.**
- **Guru dientas kekanan, Naradha dan Indra dientas kekiri.**
- **Regawa, Sinta, Lesmana dan Basuki solah terus terbang.**
- **Gending seseg suasana kayon, sirep, janturan.**

POCAPAN

Kocap kacarita, datan winuwus kang nedheng ngupaya panitisan, ora kaya ingkang daweg tapabrata ing lengkèhing Kendhalisada, nenggih réwanda séta sang Hanoman ya sang Bayuséta, kagyat mulat rawuhing sang Hyang Bayu.

Keterangan:

- **Gending udar tampil Anoman posisi bertapa. Suasana kayon, tampil Bayu iringan seseg menjadi Ayak-ayak Manyura Anoman menghormat terus tancep.**
- **Gending suwuk, Patetan Manyura jugag, dialog**

BAYU:

Hanoman, aja kagèt ulun kang ngéjawantah.

HANOMAN:

Pukulun, sanget boten nginten menawi paduka pukulun kepareng hangéjawantah; titah paduka ngaturaken pangabekti konjuk sahandhap cenéla.

BAYU:

Ulun-trima bektinira pangèstu-ulun tampanana.

HANOMAN:

Inggih pukulun dahat kawula pundhi. Wonten kepareng punapa déné paduka mrepegi anggèn kawula nedheng pitekur.

BAYU:

Kawruhana Hanoman, nggonira tapabrata tuhu agawé gara-gara, ulun ngemban dhawuhé Sang Giripati, kadhawuhan andhangu sedyanira déné kepati brata ana lengkèhing Kendhalisada kéné?

HANOMAN:

Èstonipun èsthining manah kula, sampun boten remen dumados ing madyapada, amargi rumaos sampun kécalan sengseming manah; pukulun. Samukawis kang gumelar ing jagad punika ingkang saged nuwuhaken sengseming raos, boten wonten malih kejawi leladi ing sahandhap pangayomanipun sang Hyang Wisnu kang

nalika semanten manjanma gusti kula Sri Ramawijaya. Mangka ing wekdal mangké gusti kula sampun murud ing kasidan jati, ingkang punika mugè pukulun keparenga asung pitedah kanthi sarana ingkang kados pundi, supados kula saged sumusul ing gusti sesembahan kula.

BAYU:

Hanoman, ora gampang kelakoné panyuwunmu iku, marga awewaton jangkaning déwa sira durung kala mangsané teka pati, malah kapara isih dawa lelakonmu lan isih akèh jebibahan kang kudu kok-sangkal. Kawruh-ana hèh .. Hanoman, kang sira karepaké yektiné bisa kasembadan, dudu bab pati nanging nggonmu sengsem leladi mring Sang Hyang Wisnu. Awit saka keparenging sang Hyang Jagadnata, Sri Ramawijaya, Sinta, lan Lesmana, kadhawuhan ngéjawantah manèh saranané nitis marang Prabu Kresna, Bratajaya, lan Pamadhé. Mula titi mangsa iki Hanoman kudu puruhita mring Prabu Kresna kanggo mbacutaké lelakonmu mbiyantu gawé padhanging jagad.

Keterangan: Ada-ada Srambahan Manyura, Anoman ngelus dhadha terus nyembah, dialog.

HANOMAN:

Dhuh pukulun sesembahan kula, menawi makaten
sasat pejah gesang malih pun Hanoman, inggih sendika
ngèstokaken dhawuh paduka pukulun.

BAYU:

Malah-malah, ora suwé manèh sira bisa ketemu
kadangira pamungkas kang maksih tunggal bayu, kang
handarbéni Bayu Nengkurat. Kang mangkono kariya
raharja, ulun kondur mring kahyangan.

Keterangan:

- **Gending Srepeg, Bayu dientas seseg**
- **Anoman solah tancep, gending suwuk, Ada-ada Jugag, pocapan**

POCAPAN

Dadya lega tyasira Sang Hanoman duk myarsa
pangandikaning sang Hyang Bayu, temah wangsul
gregeting gesang wus tan nyipta pejah, énggaling tyas
daya-daya pinanggih kang dados lenging manah, nengih
nata ing Dwarawati.

Kocaap, tan wruh sangkaning bilahi, ana pancawara
lésus lir pinusus, sindhung riwut magenturan, gumarubug

swaraning angin kang satuhu tuwuh saking dayaning Sang Séna kang ndaweg lumampah, labet bebener lampahé Sang Werkudara, datan uninga lamun hanrajang kang nedheng éca satata lenggah, dadya kontal kaprapal kaprawasa.

Keterangan:

- **Gending Srepeg, perbawa angin, gending seseg Anoman ditabrak Werkudara ,terpental.**
- **Anoman dan Werkudara tancep, Ada-ada Srambahan Manyura, dialog.**

HANOMAN:

Wéé hala dalah, ngendel-ngendelaké temen wong iki. Ing atasé nabrak kang sarta ngidak nggonku lagi énak-énak lungguh, jebul ora gelem mandheg, sajak kaya ora ngrumangsani, apa pancèn kajarag. Keparat, hé wong gedhé dhuwur mandhega!

Keterangan:

- **Gending Sampak, Anoman dientas.**
- **Tampil Sena disusul Anoman merangkul dari belakang dilepas sampai dua kali.**
- **Dua tokoh tancep, gending suwuk Ada-ada jugag, dialog.**

HANOMAN:

Hèh wong gedhé dhuwur mandega dhisik, aja ngendel-
ngendelaké dupèh kowé sentosa dhadha bahumu.

WERKUDARA:

Ana perlu apa kowé ngendhek lakuku, Yèn nganti tanpa
dhasar nggonmu ngandheg lakuku aja takon dosa ...

HANOMAN:

Wé hla .., rada mejenun wong iki, ing atasé kowé
numbuk bentus lakumu nganti nunjang palang nabrak-
nabrak temah aku kepidak, teka ora gelem ngrumangsani
luput malah sak-kepénaké nggoné ngucap. Hé wong
gemblung luwih dhisik akonana kaluputanmu, mengko
aku legi rembugan.

WERKUDARA:

Aku ora mbutuhaké caturan karo kowé, lan aku 'ra
rumangsa ngidak kowé, upama kowé kepidak nggonku
mlaku dudu luputku, marga aku lumaku ana ndalan. Aja
manèh kok mung kayu watu, nadyan gunung dak
tenggel, segara dak gebyuri. Pangiraku anané kowé

kepidak, mesthi nggonmu lungguh ana tengah dalan 'ra pernah, dadi wis cetha yèn luputmu dhéwé.

HANOMAN:

Wah, wah, wah saya ngendel-ngendelaké temen wong iki. Ucapmu mau dadi tandha yèn kowé adol gemblung ana ngarepku. Apa kok kira sulap aku nyawang kowé, nadyan aku wujud réwanda kang ora sepiroa gedhéné, nanging yèn mung manungsa gemblung kaya kowé waé, ora wang-wang ngrampung. Mula sakdurungé tinjo kérat nyawamu luwih dhisik ngakua wong saka ngendi lan sapa jenengmu, perluné yèn sida teka pati, gampang nggonku ngabaraké.

WERKUDARA:

Heemmmmm, kethèk èlèk ora weruh ing pangéman, ngertiya ala tanpa rupa satriya ing Munggul Pawenang kekasih Radèn Werkudara ya Gandrawastratmaja, uga aran Bayusuta, genti kowé ngakua, déné kethèk putih bisa tata janma.

HANOMAN:

Kosik sarèh dhisik, kowé teka ngaku Bayusuta kuwi ana sambung rapeté apa karo sesembahanku Sang Hyang Bathara Bayu?

WERKUDARA:

Apa perluné ndadak takon kareping jeneng?

HANOMAN:

Pancèné mau aku arep nesu nalika koktrajang, nangning saya suwé bareng daktamataké panganggonmu kang tan prabéda kaya kang ndak-anggo, saya manèh bareng krungu tembungmu kang prasaja ora kok-gawé-gawé, sarta ngaku jeneng Bayusuta, sajak ana sambung rapeté karo aku, aja nganti tuwuh panyakrabawa marang aku, satemené mengku karep kepéngin nocokaké dhawuhing guruku ya sesembahanku.

WERKUDARA:

Mula aku jeneng Bayusuta, labet aku manjing dadi siswaning sang Hyang Bayu.

HANOMAN:

Rahayuné durung kebacut, ajoa harak tarung padha rowang. Hé Séna, ora kok jeneng maido, nanging yèn nyata siswané Sang Hyang Bayu, sing diarani sedulur tunggal Bayu kuwi ana pira? Sebutna siji-sijiné!

WERKUDARA:

Kabèh ana lima, ya kuwi; BAYU KENARA, KANÉKRA, WILIS LANGGENG, lan NENGGURAT.

HANOMAN:

Sing tuwa dhéwé sapa lan sebutna jenengé!

WERKUDARA:

Sing tuwa dhéwé Bayu Wilis, wujudé gunung jenengé Maénaka, angka loro Bayu Kanékra wujudé kethèk putih aran Hanoman, kapat Bayu Langgeng aran Sètubanda kang wujudé gajah, lan ganep lima Bayu Nengkurat, ora liya aku dhéwé.

HANOMAN:

Ha ha ha ha ha ... Werkudara, apa kowé wis ngerti sing jeneng Hanoman?

WERKUDARA:

Aja manèh tepung sedulurku tunggal Bayu kabèh, wujudé baé durung weruh.

HANOMAN:

Kalamun durung sumurup, ya aku iki kang aran Hanoman sedulur tuwa.

WERKUDARA:

Apa kena ndak percaya tembungmu?

HANOMAN:

Ora kena sababe apa? Malah yèn pancèn si adhi duwé karépotan, mara gagé prasajoa, aku saguh sabiyantu.

WERKUDARA:

Yèn pancèn mangkono, gagé tuduhna papané adhiku Premadi kang wis rada suwé lunga saka negara Amarta.

HANOMAN:

Yèn ora klèru kadangmu iki dhedhagan ana Astana Gadamadana bebarengan lan nata ing Dwarawati Prabu Sri Bathara Kresna.

WERKUDARA:

Kanggo mbuktèkaké tembungmu ayo dakkanthi marang Gadamadana, yèn nganti goroh ucapmu aja takon dosa.

HANOMAN:

Aku saguh, nanging genti aku njaluk tulung karo kowé, samangsa cocok pambatanku sarta bisa ketemu sinuwun Prabu Kresna, aku kepéngin suwita panjenengané, apa kowé wani nanggung bisa ditampa pasuwitanku?

WERKUDARA:

Yèn mung perkara kuwi aku mengko kang bakal tanggung. Mula aja kesuwèn ayo tumuli budhal.

Keterangan:

- **Gending Sampak, Anoman dan Werkudara dientas. Anoman terbang, Werkudara melompat.**
- **Suasana kayon, gending suwuk tamban, Pocapan.**

